

Bruxelles, den 4.6.2018
COM(2018) 396 final

**RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET, DET
EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

2017 årsberetning om anvendelsen af EU's charter om grundlæggende rettigheder

{SWD(2018) 304 final}

DA

DA

1. Indledning

Den Europæiske Union er en "union baseret på værdier" i henhold til artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union og understreget af Europa-Kommissionens formand Juncker i sin tale om Unionens tilstand af 13. september 2017¹. Tre søjler forankrer Den Europæiske Union: grundlæggende rettigheder, demokrati og retsstatsprincippet. Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder ("chartret") skal guide alle EU's tiltag. Det indeholder et moderne sæt grundlæggende rettigheder, som EU-institutioner og medlemsstater er juridisk bundet af, når de gennemfører EU-lovgivningen.

Grundlæggende rettigheder gælder for alle. Overholdelsen af disse er nøglen til at sikre, at EU er et sted, hvor folk kan trives, nyde deres frihed og leve deres liv uden forskelsbehandling.

Denne rapport påviser relevansen af de strukturer og værktøjer, der er iværksat til at fremme en kultur med grundlæggende rettigheder i EU i 2017 og sikre, at chartret er en realitet i folks liv. Proklamationen af den europæiske søjle for sociale rettigheder i november 2017² var et yderligere skridt i retning af mere ligestilling og mindre udelukkelse.

Men de grundlæggende rettigheder blev også udfordret i EU i 2017. Domstolenes uafhængighed, som er et nøgleelement i retsstatsprincippet og en forudsætning for effektiv håndhævelse og nydelse af grundlæggende rettigheder, var i fare. Dette førte til, at Kommissionen for første gang foreslog Rådet at vedtage en afgørelse i henhold til artikel 7, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union³. Desuden blev der stillet spørgsmålstejn ved arbejdet i civilsamfundsorganisationer, der var aktive inden for grundlæggende rettigheder, og dette blev gjort mere vanskeligt. Kvindernes rettigheder var også under angreb som omtalt under det årlige kollokvium om grundlæggende rettigheder i 2017⁴.

Det har aldrig været vigtigere at fremhæve, at overholdelsen af chartret om grundlæggende rettigheder ikke er en valgmulighed, men en forpligtelse for EU-institutionerne og medlemsstaterne i forbindelse med gennemførelsen af EU-lovgivningen.

---

¹Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_da.htm.

²Kan findes på: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_da.

³COM(2017) 835 final, som kan ses på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5367_en.htm.

⁴Se denne rapport's fokusafsnit.

2. Anvendelse af chartret i og af EU

2.1 Fremme og beskyttelse af de grundlæggende rettigheder

Fremme af sociale rettigheder og rimelighed i EU

På grundlag af rettighederne i henhold til chartret blev **den europæiske søjle for sociale rettigheder**⁵ underskrevet og bekendtgjort i fællesskab af Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen den 17. november 2017. Søjlen omfatter 20 centrale principper og rettigheder til støtte for retfærdige og velfungerende arbejdsmarkeder og velfærdssystemer. Den "sociale resultattavle"⁶ overvåger gennemførelsen af søjlen og bidrager til det europæiske semester, EU's årlige cyklus for samordning af den økonomiske politik.

Det er EU's medlemsstater, der skal opnå resultater vedrørende søjlen, samarbejde med arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet. EU-institutionerne hjælper med at fastsætte rammen. F.eks. fremsatte Kommissionen i 2017 et forslag til et **direktiv om gennemsigtige og forudsigelige arbejdsvilkår i Den Europæiske Union**⁷. Dette vil supplere eksisterende forpligtelser og skabe nye minimumsstandarder for at give alle arbejdstagere, herunder dem i usikre beskæftigelsesforhold, mere forudsigelighed og klarhed med hensyn til deres arbejdsvilkår (chartrets artikel 31).

Desuden vedtog Kommissionen den 26. april 2017 et **initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner**⁸. Det omfatter lovgivningsmæssige foranstaltninger, der skal sikre en bedre balance i arbejdslivet for mænd og kvinder med omsorgsansvar og ligestilling for så vidt angår orlov og fleksible arbejdsordninger. Det omfatter også politiske foranstaltninger til støtte af medlemsstater med hensyn til at tilbyde tilgængelige, formelle plejeydelser af høj kvalitet til overkommelige priser og afhjælpe økonomiske ulemper for kvinder (chartrets artikel 21, 23, 24, 25, 26 og 33).

---

⁵Kan findes på: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_da. Datakilder kan findes på: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights>.

⁶Kan findes på: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/>.

⁷Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om gennemsigtige og forudsigelige arbejdsvilkår i Den Europæiske Union, COM(2017)0797 final.

⁸Meddelelse fra Kommissionen, et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner, COM(2017)252 final.

I samme ombæring vedtog Kommissionen den 11. november 2017 en **handlingsplan til bekæmpelse af den kønsbestemte lønforskel**⁹. Den fokuserer på anliggender såsom: forbedring af anvendelsen af princippet om lige løn bekæmpelse af segregering højere værdsætning af kvinders færdigheder, indsats og ansvar afdækning af uligheder og stereotyper, og øget bevidsthed om det kønsbestemte løngab og opbygning af stærkere partnerskaber til at håndtere det.

Retningslinjerne for medlemsstaters beskæftigelsespolitikker¹⁰ blev også revideret for at være i tråd med søjlen. Beskæftigelsesretningslinjerne udgør fælles prioriteter og mål for de beskæftigelses- og socialpolitikker, som Kommissionen har foreslået, og som er vedtaget af nationale regeringer og af Rådet. De er grundlaget for de landespecifikke bedømmelser og henstillinger under det europæiske semester. Revisionen fokuserede på søjleprincipperne vedrørende mindsteindkomst, tilstrækkelig arbejdsløshedsydelse og aktiv støtte til beskæftigelse.

I 2017 fortsatte socialpolitikken med at være et centralt fokusområde for det **europæiske semester**. Fremme af sociale rettigheder er en vigtig del af de strukturreformer, der har til formål at fremme social retfærdighed og ligestilling. I 2017 overvågede Kommissionen nøje medlemsstaternes bestræbelser på at forbedre og øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og bekæmpe forskelsbehandling af dårligt stillede grupper såsom romaer, bekæmpe segregering på skolerne og fremme inkluderende uddannelsesreformer. Dette viste, at visse medlemsstater stadig står over for udfordringer med at inkludere romabørn i en inkluderende, almindelig uddannelse af høj kvalitet og integrere unge romaer på arbejdsmarkedet. Kommissionen foreslog i særdeleshed, at Rådet tager fat på landespecifikke henstillinger på dette område for Bulgarien, Ungarn, Rumænien og Slovakiet. Kommissionen overvågede også Tjekkiet arbejde på dette område nøje.

Desuden foreslog Kommissionen at tage fat på de landespecifikke henstillinger til Irland om forbedring af børnepasning og social infrastruktur, herunder socialt boligbyggeri, og til Spanien om forbedring af familiehjælp og kvalitetsbørnepasning.

---

⁹Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=607452.

¹⁰Forslag til Rådets afgørelse om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker COM(2017)677 final.

I april 2017 vedtog Kommissionen en **meddelelse om beskyttelse af migrantbørn**¹¹, der regulerer EU's tiltag på dette område og giver anbefalinger til medlemsstaterne for at sikre, at børn under indvandring beskyttes bedre. Som opfølgning vedtog Rådet konklusioner den 8. juni 2017¹². Meddelelsen omhandler hurtigere identifikation og øjeblikkelig beskyttelse af børn, hurtigere opsporing af familie og statusbestemmelse, gennemførelse af proceduremæssige sikkerhedsforanstaltninger, herunder effektivt værgemål for uledsagede børn, passende modtagelse af børn og effektiv integration. Værgemål er en vigtig proceduremæssig beskyttelse af børns interesser og velbefindende. Kommissionen tog skridt hen imod at oprette et europæisk netværk for værgemål til at styrke samarbejdet mellem relevante nationale myndigheder og udveksle gode praksisser i forbindelse med værgemål.

Den 4. december 2017 vedtog Kommissionen også en **meddelelse om opfølgningen af EU's strategi for bekæmpelse af menneskehandel**¹³, idet der sikres en grundlæggende rettigedsbaseret, kønsspecifik og tilgang, der er særligt tilpasset børns behov.

Fremme af demokrati og grundlæggende rettigheder gennem en sund offentlig debat og et levende civilsamfund

I 2017 lancerede Kommissionen et **initiativ om falske nyheder og spredning af misinformation online** som præsident Juncker har bekendtgjort¹⁴. Dette initiativ, som også følger op på Europa-Parlamentets beslutning af 15. juni 2017,¹⁵ sigter mod at finde hensigtsmæssige måder til at begrænse indflydelsen af udbredelsen af usandt indhold og fremme en sund offentlig debat. Kommissionen nedsatte en ekspertgruppe på højt plan og indledte omfattende høringer¹⁶. I oktober 2017 behandlede Rådet disse spørgsmål i sin tredje årlige dialog om retsstatsprincippet, der fokuserede på mediepluralisme og retsstatsprincippet i den digitale tidsalder¹⁷.

---

¹¹COM(2017)211 final.

¹²Kan findes på: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10085-2017-INIT/da/pdf>.

¹³COM(2017)728 kan findes på: https://ec.europa.eu/home-affairs/news/trafficking-human-beings-commission-adopts-new-communication-and-commits-new-set-priorities_en.

¹⁴Talen om Unionens tilstand 2017 kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_da.htm.

¹⁵Kan findes på: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0272+0+DOC+XML+V0//DA>.

¹⁶Den 25. april 2018 offentliggjorde Kommissionen sin meddelelse "Tackling online disinformation: a European Approach" (henvisning endnu ikke tilgængelig).

¹⁷Kan findes på: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12671-2017-INIT/en/pdf>.

Det blev særligt vanskeligt i 2017 for **menneskerettighedsforkæmpere**, herunder civilsamfundsorganisationer, som er aktive inden for grundlæggende rettigheder og demokrati, at udføre deres arbejde¹⁸. Deres rolle er nøglen til at gøre grundlæggende rettigheder og værdier til en realitet for alle, og de bør være i stand til at udføre deres arbejde i et sikkert og støttende miljø. For at støtte rettighedsforkæmpere yderligere vedtog Europa-Parlamentet i december 2017 som en del af EU's budget for 2018 en forberedende foranstaltning vedrørende en "EU-fond for finansiel støtte til at føre retssager vedrørende krænkelse af demokrati, retsstatsprincippet og de grundlæggende rettigheder".

---

¹⁸Rapporten fra Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder kan findes her: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu>; Udtalelsen fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg kan findes her: <http://www.european-net.org/2017/11/eesc-adopts-opinion-financing-civil-society-organisations/>; Rapporten fra Europarådet kan findes her: <https://rm.coe.int/...on...impact-of-current-national-legislation-policies.../168073e81e>.

Fremme af et EU uden racisme, forskelsbehandling og vold

Den anden undersøgelse med titlen "EU Minorities and Discrimination Survey" (EU-MIDIS II), der blev offentliggjort af EU's agentur for grundlæggende rettigheder i december 2017, viste fortsat intolerance, vold og had i hele EU¹⁹. Disse bekymringer var i centrum under arbejdet i gruppen på højt plan vedrørende bekæmpelse af racisme, fremmedhad og andre former for intolerance i 2017²⁰.

Samarbejdet med it-virksomheder, nationale myndigheder og civilsamfundsorganisationer blev styrket for at sikre, at online ulovlig hadefuld tale hurtigt identificeres og fjernes. **Overvågningen af gennemførelsen af adfærdskodeksen til bekæmpelse af ulovlige hadefulde tale online** viste, at it-virksomheder havde gjort bemærkelsesværdige fremskridt på dette område²¹. Den 28. september 2017 vedtog Kommissionen en **meddelelse om bekæmpelse af ulovligt indhold på nettet**²² for at gennemføre bedre praksis, der forhindrer, sporer, fjerner og deaktiverer adgang til ulovligt indhold. Samtidig introducerede den sikkerhedsforanstaltninger for at undgå, at lovligt indhold fjernes, sikre gennemsigtighed og beskytte ytringsfriheden²³.

Gruppen på højt plan udarbejdede også **vejledende principper for hadforbrydelse** for retshåndhævende og strafferetlige myndigheder²⁴ og for adgang til domstolene, beskyttelse og støtte til ofre for hadforbrydelse²⁵. Den videreudviklede **vejledning om forbedring af registreringen af hadforbrydelser** hos retshåndhævende myndigheder,²⁶ som nu testes i flere medlemsstater.

---

¹⁹Kan findes på: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/eumidis-ii-main-results>.

²⁰Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?&item_id=51025.

²¹Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=49286; [just/item-detail.cfm?item_id=71674](http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=71674). Fremskridt blev bekræftet i den tredje overvågning, der blev offentliggjort den 19. januar http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=612086.

²²Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske og Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget, Bekæmpelse af ulovligt indhold på nettet – Større ansvar for onlineplatforme COM(2017)555 final.

²³Den 1. marts 2018 blev meddelelsen fulgt op med en henstilling om foranstaltninger til effektiv bekæmpelse af ulovligt indhold på nettet, C(2018)1177 final.

²⁴Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=43050.

²⁵Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48874.

²⁶Kan findes på: <http://fra.europa.eu/en/news/2017/improving-recording-hate-crime-law-enforcement-authorities>.

I maj 2017 mødtes muslimske og jødiske organisationer til en fælles dag for handling mod **antisemitisme** og **had mod muslimer og forskelsbehandling** og tog fat på specifikke udfordringer såsom sikkerhedsbehov for jødiske samfund og stereotypificering af muslimer i medierne²⁷. Resultaterne vedrørende muslimer, der blev offentliggjort af EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder den 21. september²⁸, og dens oversigt over antisemitisme i 2017 viste, at der er bekymringende og presserende problemer, der skal håndteres²⁹.

Den 30. august 2017 offentliggjorde³⁰ Kommissionen en midtvejsrevision af **EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020**. Revisionen viser, hvordan europæiske retlige, politiske og finansielle instrumenter³¹ er blevet mobiliseret for at bekæmpe forskelsbehandling og fremme inklusion af romaer. Der er tegn på fremskridt inden for uddannelse, selv om der stadig findes segregering, og i nogle tilfælde er der endda mere end før. Antallet af unge romaer, der ikke er i uddannelse, beskæftigelse eller oplæring, øges også. I 2017 indledte Kommissionen en tilbundsgående evaluering og offentlig høring vedrørende denne ramme for at tilføje overvejelser om politiske muligheder efter 2020.

I 2017 fortsatte Kommissionen med at gennemføre tiltage på listen til fremme af **LGBTI-ligestilling**³². Gennem programmet for rettigheder, ligestilling og unionsborgerskab støttede den projekter, der øger opmærksomheden omkring og bekæmper forskelsbehandlingen og intolerancen vedrørende LGBTI-personer.

Fremme af adgang til domstolene og effektive retsmidler

Fremme af adgang til domstolene og retten til effektiv rettergang i henhold til artikel 47 i chartret er en forudsætning for en effektiv nydelse af alle rettigheder i henhold til EU-lovgivningen, herunder chartret. Kommissionen hjælper medlemsstaterne med at opfylde deres forpligtelse for at sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-lovgivningen³³.

---

²⁷Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=50144.

²⁸Kan findes på: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/eumidis-ii-muslims-selected-findings>.

²⁹Kan findes på: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/antisemitism-overview-2006-2016>. Agenturet vil i 2018 offentliggøre sin anden undersøgelse af erfaringer med forskelsbehandling og hadforbrydelse mod jøder.

³⁰Oplysninger fra Roma-pilotprojektet i 2011 og EU-MIDIS II-undersøgelsen foretaget af Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, som bidrog til denne opgave.

³¹Direktivet om racelighed, europæisk semester, europæiske struktur- og investeringsfonde.

³²Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=615032.

³³Artikel 19, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union.

Efter vedtagelsen af meddelelsen om **EU-lovgivning: Bedre resultater gennem bedre anvendelse**³⁴ i 2017, hvor Kommissionen hjalp medlemsstaterne i deres bestræbelser på at forbedre håndhævelsen af EU-lovgivningen til fordel for enkeltpersoner og virksomheder. Den organiserede dialoger på højt plan og udveksling af bedste praksis med nationale myndigheder og domstole. Den har også arbejdet med det europæiske netværk af ombudsmænd og hjulpet medlemsstaterne med at øge opmærksomheden omkring borgernes rettigheder i henhold til EU-lovgivningen og om de problemløsende værktøjer, der er tilgængelige på nationalt og EU-plan.

Forbedring af **kvaliteten, uafhængigheden og effektiviteten i de nationale retssystemer** var også en hovedprioritet inden for rammerne af det europæiske semester, hvor Kommissionen rettede landespecifikke henstillinger til fem medlemsstater for at hjælpe dem med at forbedre deres strafferetlige systemer³⁵. Kommissionen så også på sager, hvor national ret ikke giver effektive retsmidler til at overtræde EU-lovgivningen eller forhindrer de nationale retssystemer i at sikre, at EU-lovgivningen anvendes effektivt i overensstemmelse med retsstatsprincippet og chartrets artikel 47.

På miljøområdet vedtog Kommissionen den 28. april 2017 en **meddelelse om adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet**³⁶ som præciserer, hvordan enkeltpersoner og sammenslutninger kan udfordre offentlige myndigheders beslutninger, handlinger og udeladelser i forbindelse med EU's miljølovgivning ved de nationale domstole. Meddelelsen hjælper borgerne med at beslutte, om de skal lægge sag an ved de nationale domstole eller ej. Den rådgiver nationale domstole om Den Europæiske Unions Domstols sager, som de bør tage hensyn til, når de står over for spørgsmål vedrørende adgang til domstolene.

2.2. Sikring af respekten for grundlæggende rettigheder

EU-institutioner, -organer, -kontorer og -agenturer skal overholde chartret i alle deres tiltag. Eventuelle sager vedrørende manglende overholdelse kan indbringes for EU-Domstolen. Kommissionen har forpligtet sig til at sikre, at de grundlæggende rettigheder respekteres fuldt ud i alle sine lovgivningsmæssige og politiske forslag.

---

³⁴Meddelelse fra Kommissionen EU-retten: Bedre resultater gennem bedre anvendelse (2017/C 18/02).

³⁵Kroatien, Italien, Cypern, Slovakiet og Portugal. Se: https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_en.

³⁶Kan findes på: http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/notice_accesstojustice.pdf.

Den 12. december 2017 vedtog Kommissionen forslag til en **ramme for interoperabilitet mellem EU's informationssystemer**³⁷ for at lukke informationshuller og bedre beskytte EU-borgere. Målet er at forbedre produktiviteten og effektiviteten af værktøjer til informationsudveksling på tværs af EU ved at muliggøre et bedre samarbejde for dem. Autoriserede brugere (såsom politibetjente, migrationsembetsmænd og grænsevagter) vil få hurtigere, problemfri og mere systematisk adgang til de oplysninger, de har brug for til at udføre deres arbejde i fuld overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder. Kommissionens samlede evaluering af instrumenterne vil omfatte en undersøgelse af deres indvirkning på grundlæggende rettigheder.

I marts 2017 tog Kommissionens **evalueringsrapport**³⁸ **om anvendelsen af EU's regler om bekæmpelse af smugling af migranter**³⁹ fat i bekymringer om kriminalisering af tiltag foretaget af civilsamfundsorganisationer eller personer, der yder humanitær bistand til illegale migranter. Denne rapport afspejler en række interessenters synspunkter og anerkender, at EU-reglernes frivillige karakter, der gør det muligt for medlemsstaterne ikke at kriminalisere lettelsen af illegal adgang, når den udføres af humanitære årsager, kan medføre manglende klarhed og retssikkerhed. Kommissionen er i øjeblikket i dialog med relevante interessenter om gennemførelsen af dette specifikke aspekt af den retlige ramme.

Efter vedtagelsen af **direktivet om bekæmpelse af terrorisme**⁴⁰ i marts 2017 er Kommissionen gået i dialog med civilsamfundet for bedre at forstå bekymringerne

---

³⁷Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastsættelse af en ramme for interoperabiliteten mellem EU-informationssystemer (grænser og visum) og om ændring af Rådets afgørelse 2004/512/EF, forordning (EF) nr. 767/2008, Rådets afgørelse 2008/633/RIA, forordning (EU) 2016/399 og forordning (EU) 2017/2226, COM(2017)793 final, kan findes her: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20171212_proposal_regulation_on_establishing_framework_for_interoperability_between_eu_information_systems_borders_and_visa_en.pdf og forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastsættelse af en ramme for interoperabiliteten mellem EU-informationssystemer (politisamarbejde og retligt samarbejde, asyl og migration), COM(2017) 794 final, kan findes her: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/DA/COM-2017-794-F1-DA-MAIN-PART-1.PDF>.

³⁸Kan findes på: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-120-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

³⁹Rådets direktiv 2002/90/EF om definition af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold ("direktivet" EFT L 328 af 5.12.2002. s. 17), og Rådets rammeafgørelse 2002/946/RIA om styrkelse af de strafferetlige rammer med henblik på bekæmpelse af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold ("rammeafgørelsen" EUT L 328 af 5.12.2002, s. 1).

⁴⁰Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2017/541 af 15. marts 2017 om bekæmpelse af terrorisme og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2002/475/RIA og ændring af Rådets afgørelse 2005/671/RIA.

vedrørende indvirkningerne af foranstaltningerne til bekæmpelse af terror på grundlæggende rettigheder. Den hjælper medlemsstaterne med at omsætte og gennemføre det nye direktiv korrekt, herunder for så vidt angår grundlæggende rettigheder. Disse udvekslinger vil bidrage til Kommissionens vurdering af direktivet, herunder dens indvirkning på grundlæggende rettigheder og friheder (navnlig ikke-forskelsbehandling, retsstatsprincippet og beskyttelses- og bistandsniveauet til ofre for terrorisme)⁴¹.

2.3. Større bevidsthed om chartret

For at nyde deres grundlæggende rettigheder fuldt ud skal folk vide, hvad disse er, og hvem de skal henvende sig til i tilfælde af overtrædelser. Som opfølgning på Kommissionens charterrapport for 2016 vedtog Rådet konklusioner den 12. oktober 2017,⁴² hvori den understregede behovet for at øge bevidstheden omkring chartret og digitale værktøjer som f.eks. e-justice. Kommissionen forbedrede **e-justiceportalen i 2017**⁴³. Den vil indeholde et afsnit om grundlæggende rettigheder med brugervenlige tjeklister og vejledning om chartret og dets anvendelsesområde.

Kommissionen fortsatte også med at støtte **uddannelse af juridiske fagfolk** vedrørende anvendelsen af chartret under programmet for retlige anliggender⁴⁴.

2.4 Domstolens kontrol med EU-institutionerne

I sin **udtalelse 1/15 om udkast til aftale mellem Canada og Den Europæiske Union om overførsel af personoplysninger af passagerer** fra Den Europæiske Union til Canada, som blev vedtaget den 26. juli 2017, konstaterede EU-Domstolen, at flere bestemmelser i den foreslåede aftale var uforenelige med retten til respekt for privatlivet (artikel 7) og beskyttelse af personoplysninger (artikel 8). Retten har udtrykt bekymring med hensyn til proportionaliteten, klarheden og præcisionen af reglerne i aftalen og manglen på begrundelse for overførslen, behandlingen og opbevaringen af følsomme data. Kommissionen vurderer omhyggeligt den mest hensigtsmæssige måde at håndtere de bekymringer, som Retten har

---

⁴¹Rapport skal forelægges for Parlamentet og Rådet inden 2021.

⁴²Kan findes på: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12913-2017-INIT/da/pdf>.

⁴³Kan findes på: <https://beta.e-justice.europa.eu/?action=home&plang=da>.

⁴⁴Årligt arbejdsprogram 2017 er tilgængeligt her: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/files/awp_2017/2017_justice_work_programme_annex_en.pdf.

anerkendt for at sikre EU-borgernes sikkerhed i fuld respekt for grundlæggende rettigheder, navnlig retten til databeskyttelse⁴⁵.

I sagen *Aisha Muammer Mohamed El-Qaddafi mod Rådet*⁴⁶ har Retten annulleret Rådets afgørelse⁴⁷ og forordning⁴⁸ for så vidt som den fastholdt navnet på Muammer Mohamed El-Qaddafi på listen over personer, der er omfattet af restriktive foranstaltninger i lyset af situationen i Libyen⁴⁹. Foranstaltningerne vedrørende forbuddet mod indrejse og transit på libysk territorium, og forudsat at fonde og finansielle aktiver, der ejes eller kontrolleres af de anførte personer, skal fryses. Retten fastslog, at det ikke var muligt at konkludere ud fra udtalelsen for begrundelsen af foranstaltningerne, hvorfor de oprindelige begrundelser for at have sagsøgerens navn på listen forblev relevante trods udviklingen i situationen i Libyen. Den fandt derfor, at Rådet tilsidesatte sin forpligtelse til at fastslå de faktiske og specifikke grunde til at opretholde sådanne restriktive foranstaltninger – en følge af respekten for sagsøgerens ret til forsvar, hvilket også udspringer af artikel 41, 47 og 48, stk. 2, i chartret.

3. Chartrets anvendelse i og af medlemsstaterne

3.1 Udvikling af grundlæggende rettigheder og retsstatsprincippet

I 2017 udstedte Kommissionen en begrundet udtalelse om Ungarns anvendelse af EU's asyl- og migrationslov fortolket i lyset af flere charterbestemmelser, herunder retten til asyl, retten til frihed og sikkerhed og retten til et effektivt retsmiddel⁵⁰.

Den henviste også til EU-Domstolens tre sager, der satte spørgsmålstejn ved overholdelsen af de grundlæggende rettigheder i henhold til chartret. Den første vedrørte foreneligheden af indberetnings- og gennemsigtighedsforpligtelser overfor udenlandsk finansierede civilsamfundsorganisationer med retten til foreningsfrihed, retten til respekt for privatlivet og retten til beskyttelse af personoplysninger, sammenholdt med traktatforpligtelser for fri bevægelighed af kapital⁵¹. Den anden sag berørte retten til akademisk frihed, retten til

---

⁴⁵Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-2105_en.htm.

⁴⁶T-681/14.

⁴⁷2014/380/FUSP af 23. juni 2014 ændring af beslutning 2011/137/FUSP.

⁴⁸Nr. 689/2014 af 23. juni 2014 om gennemførelse af artikel 16, stk. 2, i forordning (EU) nr. 204/2011.

⁴⁹Bilag I og III til Rådets afgørelse 2011/137/FUSP af 28. februar 2011 Bilag II til Rådets forordning (EU) nr. 204/2011 af 2. marts 2011.

⁵⁰Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5023_en.htm.

⁵¹Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5003_en.htm.

uddannelse og friheden til at drive virksomhed i forhold til regler, som har indflydelse på friheden på højere uddannelsesinstitutioner til at yde tjenester og etablere sig overalt i EU og til EU's retlige forpligtelser under international handelsret⁵². Den tredje sag vedrørte foreneligheden af nationale regelsæt, der bestemmer forlængelsen af mandater for dommere fra de almindelige domstole med princippet om retlig uafhængighed, navnlig med forpligtelsen for medlemsstaterne til at yde tilstrækkelige retsmidler til at sikre en effektiv retlig beskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten i henhold til artikel 19, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union, sammenholdt med retten til et effektivt retsmiddel og en retfærdig rettergang i henhold til chartrets artikel 47.

Chartret gælder kun for medlemsstaterne, når de gennemfører EU-lovgivning. Traktatbrudssager i henhold til chartret kan derfor kun udløses, når der er etableret en tilstrækkelig tilknytning til EU-retten. Medlemsstaterne er dog også forpligtet til at respektere de værdier, som EU er baseret på, når de handler uden for gennemførelsen af EU-retten. Navnlig respekt for retsstatsprincippet er en forudsætning for beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder. Hvad angår situationen i Polen udstedte Kommissionen i 2016 og 2017 fire henstillinger i henhold til sin retlige ramme⁵³ vedrørende flere love, der begrænser retsvæsenets uafhængighed og magtfordelingen i Polen og påvirker hele det polske strafferetlige system, navnlig forfatningsdomstolen, højesteret, almindelige domstole og det nationale råd for retsvæsenet. I december 2017 konkluderede Kommissionen, at der er en klar risiko for alvorlig overtrædelse af retsstatsprincippet i Polen, og det foreslog Rådet at vedtage en beslutning i henhold til artikel 7, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union.⁵⁴ Samtidig vedtog Kommissionen en fjerde henstilling i henhold til sin retlige ramme, hvori den opfordrede de polske myndigheder til at løse de problemer, der blev fastlagt inden for tre måneder. Kommissionen besluttede også at henvise Polen til EU-Domstolen for overtrædelser af EU-lovgivningen i forbindelse med lov om de almindelige domstoles organisation.

---

⁵²Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5004_en.htm.

⁵³I 2014 indførte Kommissionen en ramme, der havde til formål at håndtere situationer med nye systemiske trusler mod retsstatsprincippet, som ikke kan afhjælpes effektivt på nationalt plan eller med eksisterende instrumenter (navnlig traktatbrudssager) på EU-niveau. Meddelelsen med titlen "En ny EU-retlig ramme for at styrke retsstatsprincippet", COM(2014) 158 final.

⁵⁴Kan findes på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5367_en.htm.

3.2 Domstolens vejledning til medlemsstaterne

I sagerne *Achbita*⁵⁵ og *Bouagnaoui*⁵⁶ præciserede EU-Domstolen fortolkningen af bestemmelserne i henhold til direktivet om ligebehandling på beskæftigelsesområdet (2000/78/EF) i lyset af den balance, der skal opnås mellem religions- eller trosfriheden (artikel 10), friheden til at drive virksomhed (artikel 16) og princippet om ikke-forskelsbehandling (artikel 21). Begge sager vedrørte **forbuddet mod at bære islamisk tørklæde på den private arbejdsplads**. I *Achbita*-sagen fastslog Domstolen, at en intern politik vedrørende synlig brug af politiske, filosofiske eller religiøse tegn bør vurderes under hensyntagen til arbejdsgiverens frihed til at drive virksomhed. Følgelig kan politik med politisk, filosofisk og religiøs neutralitet udgøre et legitimt mål, der berettiger forskellige behandlinger, hvis midlerne til at nå målet er passende og nødvendige i overensstemmelse med relevant retspraksis af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol⁵⁷. I *Bouagnaoui*-sagen præciserede Retten i fraværet af en sådan politik endvidere, at en arbejdsgivers vilje til at tage hensyn til en kundes ønske om ikke længere at modtage tjenester fra en medarbejder, der bærer et islamisk tørklæde, ikke skal betragtes som et ægte og afgørende erhvervskrav, som vil kunne udelukke forskelsbehandling i henhold til direktivet om ligebehandling på beskæftigelsesområdet.

I sagerne⁵⁸ *M.A.S. og M.B.* præciserede Domstolen endvidere pligten for de nationale domstole til at vige fra nationale regler om forældelsesfrister, hvis disse resulterer i en situation, hvor personer, der er anklaget for alvorlig skattesvig (moms), kan undslippe dom for strafbart forhold⁵⁹. Domstolen fastslog, at forpligtelsen til at bekæmpe svig og enhver anden ulovlig aktivitet, der påvirker EU's finansielle interesser, aldrig kan være i strid med charterprincippet om, at lovovertrædelser og straffe skal være fastlagt ved lov, som bl.a. kræver, at strafferetlige bestemmelser bør fastlægges præcist og ikke kan have tilbagevirkende kraft.

I sagen *Soufiane El Hassani mod minister Spraw Zagranicznych*⁶⁰ fastslog Domstolen, at chartrets artikel 47 (retten til et effektivt retsmiddel) pålægger medlemsstaterne, på et bestemt

---

⁵⁵C-157/15.

⁵⁶C-188/15.

⁵⁷Domstolen henviste navnlig til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse af 15. januar 2013 i sagen 48420/10, 36516/10, 51671/10 o.a., Eweida o.a. mod Det forenede Kongerige.

⁵⁸C-42/17.

⁵⁹Se dom i sag C-105/14, *Taricco*.

⁶⁰C-403/16.

tidspunkt, at sikre muligheden for at indbringe sagen vedrørende en endelig afgørelse om afslag på visum ved en domstol.

3.3. National retspraksis, hvor chartret citeres

De nationale retter spiller en afgørende rolle i overholdelsen af de grundlæggende rettigheder og retsstatsprincippet. EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder konstaterede, at nationale domstole fortsat søger vejledning og inspiration i chartret i 2017, også i et betydeligt antal sager, der falder uden for EU-rettens anvendelsesområde⁶¹.

Chartret fungerede for eksempel som et parameter for vurdering af medlemsstaternes lovgivning om gennemførelse af EU-retten i to tilfælde vedrørende databeskyttelse. Den finske forvaltningsdomstol vurderede kompatibiliteten af *loven om personoplysninger* fra 1999 med chartret i en sag vedrørende opbevaring af fingeraftryksdata i pasregistret. Den konstaterede, at begrænsningerne i retten til respekt for privatlivet og beskyttelsen af personoplysninger er præcise og tilstrækkeligt detaljeret defineret og derfor ikke i strid med chartret⁶². Oberverwaltungsgericht ("forvaltningsoverret") i Tyskland vurderede, at den tyske *telekommunikationslov*, som gennemfører direktivet om e-privatlivets fred 2002/58/EF, er forenelig med chartret. Retten fastslog, at begrænsningen af friheden til at drive virksomhed (artikel 16) var uberettiget og dermed uforenelig med chartret⁶³.

Uden for rammerne af anvendelsen af EU-loven anvendte domstolene chartret til at styrke beskyttelsen i henhold til de nationale forfatninger. Især præciserede Kroatiens forfatningsdomstol i en sag om krænkelse af retten til værdighed (artikel 1) af en tolvårig dreng i forbindelse med en kontrol foretaget af en sikkerhedsvagt, at Republikken Kroatien accepterede chartrets indhold, herunder kapitel I om værdighed, ved at blive medlem af Den Europæiske Union. Menneskelig værdighed blev derfor en del af menneskerettighedskataloget i Kroatiens forfatning⁶⁴. I Bulgarien henviste forfatningsdomstolen til chartret i forbindelse med en forfatningsmæssig gennemgang af en bestemmelse i *lovgivningen om domstolene*, der forbyder dommere og anklagere at trække sig, når en disciplinærsag stadig er under behandling. Domstolen konkluderede, at

---

⁶¹Årsrapport 2017 for Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, der offentliggøres i maj 2018.

⁶²Finland, den øverste forvaltningsdomstol, sag 3872/2017, 15. august 2017.

⁶³Tyskland, Oberverwaltungsgericht ("forvaltningsoverret") Nordrhein-Westfalen, sag 13 B 238/17, 22. juni 2017.

⁶⁴Kroatien, forfatningsdomstol, sag U-III-1095/2014, 21. september 2017.

bestemmelsen overtrådte den bulgarske forfatning og henviste også til artikel 15 i chartret om retten til at arbejde "ifølge hvilken alle har ret til at arbejde og forfølge en selvvalgt eller accepteret beskæftigelse"⁶⁵.

4. Fokusafsnit: årligt kollokvium 2017 om grundlæggende rettigheder "Women's rights under attack"

Det årlige kollokvium er et unikt rum for dialog mellem politiske beslutningstagere og civilsamfundet med det formål at styrke samarbejdet og engagementet til beskyttelse og fremme af grundlæggende rettigheder i EU. Det tredje årlige kollokvium, som blev afholdt den 20.-21. november 2017, udforskede emnet: "kvinders rettigheder i turbulente tider"⁶⁶.

Deltagerne drøftede risikoen for normalisering af kvindehad i samfundet og dens indvirkning på kvinders grundlæggende rettigheder på alle livets områder. De understregede, at selv om trusler mod kvinders rettigheder og ligestilling i kønsaspektet har været meget synlige i offentlige diskurser for nylig, har der også modsvar (f.eks. kvindedemonstrationer og #metoo-bevægelsen online). Græsrodsaktørernes rolle i forsvar af kvinders rettigheder og mænds rolle i bevægelsen for kvinders rettigheder blev også understreget.

Et andet område til drøftelse var de vigtigste forhindringer for ligestilling mellem mænd og kvinder i styrkelsen af den økonomiske position og politisk deltagelse. Deltagerne fremhævede, at kønsstereotyper skal håndteres fra en tidlig alder for effektivt at tage fat på kvinders underrepræsentation på jobmarkedet, i beslutningstagning og inden for politik. Nationale og europæiske politiske partier blev bedt om at forpligte sig til konsekvent at inkludere kvinder på partilister, for eksempel gennem større gennemsigtighed i valg af kandidater og kvinders partimøder. Deltagerne opfordrede også til at indføre større løngennemsigtighed og håndtere horisontal og vertikal arbejdsmarkedssegregering.

Deltagerne overvejede også "voldskulturen" i samfundet og forbindelserne mellem vold mod kvinder og andre former for vold, herunder i forbindelse med populistiske og ekstremistiske bevægelser. De understregede behovet for at flytte frygten og skammen fra ofrene for kønsbaseret vold til gerningsmændene og at skabe en kulturel forandring, så vold og chikane ville blive betragtet som uacceptabelt.

---

⁶⁵Bulgarien, forfatningsdomstol, sag 6/2016, 31. januar 2017.

⁶⁶Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=115277.

EU's tiltrædelse af Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbul-konventionen⁶⁷ blev betragtet som et stærkt signal. Der arbejdes nu for at sikre hurtig ratificering af EU. Ved udgangen af 2017 havde alle EU-medlemsstater underskrevet Istanbul-konventionen, og 17 medlemsstater⁶⁸ ratificeret den.

Gennem sessionerne understregede deltagerne, at forskellige grunde til forskelsbehandling (såsom køn, race, migrationsstatus og handicap) overlapper hinanden, hvilket bør tages i betragtning af beslutningstagerne. Debatten blev understøttet af oplysninger fra resultaterne af en særlig Eurobarometer-undersøgelse om ligestilling mellem mænd og kvinder⁶⁹.

Kollokvium-konklusionerne blev offentliggjort den 8. marts 2018⁷⁰. Kommissionen har forpligtet sig til en række tiltag, der strækker sig fra at sætte kvinders rettigheder og ligestilling på dagsordenen på højeste politiske niveau, f.eks. under hvert møde i Kommissionens projektgruppe om bæredygtig udvikling til finansiering af græsrodsprojekter under programmet for rettigheder, ligestilling og unionsborgerskab.

5. Konklusion

I år, hvor 70-året for FN's verdenserklæring om menneskerettigheder markeres, vil Kommissionen fortsætte bestræbelserne på at beskytte og fremme de grundlæggende rettigheder. Man har besluttet, herunder i forbindelse med den fremtidige finansielle ramme for Unionen, at støtte de fælles værdier yderligere.

Dens kollokvium om grundlæggende rettigheder i 2018 vil være koncentreret om "demokrati", en mulighed for at bekræfte en af EU's nøgleværdier op til de europæiske valg. En bred deltagelse og repræsentation, pålidelige og gennemsigtige oplysninger, herunder i den digitale verden, og et frit og levende civilsamfund er de vigtigste bestanddele i inkluderende og sunde demokratiske samfund. Disse spørgsmål vil være kernen i kollokvium-drøftelserne.

---

⁶⁷Kan findes på: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.

⁶⁸BE, DK, DE, EE, ES, FR, IT, CY, MT, NL, AT, PL, PT, RO, SI, FI, SE.

⁶⁹Kan findes på: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2154>.

⁷⁰Kan findes på: http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=50219.